Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Maria Ixabel Garate Garate

Zestoa, Gipuzkoa (1947)

Aurkibidea

Biografia

1947an jaio zen Madariaga auzoko Benta Txuri baserrian. Aita bertakoa zuen eta ama Madariagakoa. Zazpi anai-arreba zituen. Madariagan bertan ibili zen eskolan 14 urtera arte eta geroago Azkoitian eskola partikularrean. Azkoitian ikasten zebilenean, haur bat zaintzen aritu zen eta gerora Elgoibarren egon zen neskame 16 urterekin. Aizarnako Ondarbaso baserriko Antonio Iruretarekin ezkondu eta bertan bizi izan da ordutik. Elkarrekin egin zitzaien elkarrizketa.

Zintak

ZES-040

- **Proiektua**: Zestoako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Otegi, Aitziber
- **Data**: 2009-02-16
- **Iraupena**: 60 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Otegi, Aitziber
- **Transkribatzailea(k)**: Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Ondarbaso baserrian jaioa

- **Erref**: ZES-040/001
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
1939an jaio zen Ondarbaso baserrian. Ama Ondarbasokoa eta aita Lasturkoa zituen.

2. Eskolan Lasaon eta Zestoan

- **Erref**: ZES-040/003
- **Iraupena**: 0:00:27. **Hasi**: 00:01:21. **Bukatu**: 00:01:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolan Lasaon ibili zen 5 urte zituela eta ondoren Zestoan. Etxetik Lasaora ordubete inguruko bidea zuen.

3. Lasalletarrekin euskaraz

- **Erref**: ZES-040/005
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:02:06. **Bukatu**: 00:04:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
6 anai-arreba ziren eta arreba zaharragoarekin joaten zen eskolara. Dotrina ikasten zuten gehienbat apaizarekin. Maistrak mojak ziren. "Hermanos de La Salle"-n maisu izan zuen baten aipamena. Gaztelaniaz ikasten zuten, maisua erdalduna baitzen; "hermanoekin", berriz, euskaraz.

4. Gariaren hainbesteko bat udalari

- **Erref**: ZES-040/006
- **Iraupena**: 0:02:33. **Hasi**: 00:04:40. **Bukatu**: 00:07:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Baserritik bizi izan ziren. 14 urterekin eskola utzi eta etxera itzuli zen. Baserrian behiak, ardiak eta behorrak zituzten, besteak beste. Garia, artoa, patata... soroa lantzen zuten. Gariaren hainbesteko bat udaletxeari entregatu behar izaten zioten. Garia anegatan neurtzen zen eta nola neurtzen zen eta zenbat izaten zen entregatu beharrekoa azaltzen du.

5. Etxean egindako ogia; errazionamendua

- **Erref**: ZES-040/007
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:07:13. **Bukatu**: 00:08:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Etxetik gertu zituzten errotak, baina gerra garaian prezintatuta egon ziren. Amak egiten zuen ogia etxean eta artoa ere bai gero zopak eginda jateko. Eguneroko otorduetan baba jaten zuten gehienbat eta igandeetan garbantzua izaten zen jaki berezia. Olioa errazionamenduan egoten zen eta usain txarreko antzeko bat erabiltzen zuten.

6. Baserriko bizimodua: ganadua, sagardoa...

- **Erref**: ZES-040/008
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:08:58. **Bukatu**: 00:11:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:
Haragitarako behiak zituzten. Lehenengo laia non ikusi zuen azaltzen du. Behiak Zestoa eta Donostiako hiltegietara saltzen zituzten. Etxe inguru guztia pagadia zen garai hartan. Sagastiak izan zituzten pinua sartu aurretik. Sagardoa egiten zuen etxean, baina sagarrak kanpotik erosita.

7. Txerri-hiltzearen inguruko azalpenak

- **Erref**: ZES-040/009
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:11:06. **Bukatu**: 00:12:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:
Urtean pare bat txerri hiltzen zituzten. Txerria hiltzen zen egun hura nolakoa izaten zen azaltzen du. Auzokoa joaten zen txerria hiltzera. Odolkiak banatzera auzora gustura joaten ziren trukean dirua edo beste zerbait jasotzen baitzuten.

8. Basoan lanean

- **Erref**: ZES-040/010
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:12:26. **Bukatu**: 00:14:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Basoan ibili zen lanean. Etxea erre zitzaienekoa eta berria nola egin zuten azaltzen du. Orioko zerrategi batean, "Altuna y Uria"-n, etab. egin zuen lan basoan. Santanderren ere izan zen basoko lanean. Trontzan eta txondorrak egiten nola ikasi zuen azaltzen du.

9. Txondorra nola egin

- **Erref**: ZES-040/012
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:15:30. **Bukatu**: 00:17:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Txondorra nola egiten zen azaltzen du. 15- 22 egun behar izaten ziren egiteko eta egunero gau eta egun egon behar izaten zuten hura zaintzen. Etxetik gertu zuten.

10. Ardien inguruko lanak: moztu, gazta egin...

- **Erref**: ZES-040/014
- **Iraupena**: 0:02:58. **Hasi**: 00:19:00. **Bukatu**: 00:21:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
80 ardi inguru izaten zituzten etxean; aita ibiltzen zen artzain. Gazta amak egiten zuen eta saldu egiten zuten. Ardiak mozten aita eta biak ibiltzen ziren; eskuz guraizeekin mozten zituzten eta ardi-ilea saldu egiten zuten. Arkumea salduta etekin dezente ateratzen zuten. Arkumeak asto-zestoetan eramaten zituzten azokara.

Transkripzioa
- Eta ardik eta bazenduen etxen?
- E?
- Ardik bazenduen etxen? Artaldeik bazenuen etxen?
- Bai, beti eoten zin larogei bat ardi, beti.
- Larogei?
- Bai. Ta holaxen.
- Artzai ze ibiltzen ziñen, zu ibiltzen ziñen artzai?
- Aitta zan ni baino geyo arditan. Ni ere ibiltzen nintzan asko, baina askotan nola nik kanpoa erteten nun, aitta sufizientia zan, ta haura zan, ta geo aitta zeau zanian, hau zartu zan, artzantzan. Ni beti kanpon lanea, ta hau ni baiño geyo da artzantzan. Bai.
- Eta txabolan bat o bazenuen, o mendia o juten ziñeten?
- Bai, hamen e bagendun txabola bat, erre in zan. Ta hamen daukau bestia, ta han goyan bestia, ta zaharra zan, iya eroriyan zeon, ta hura erorittu zamarra dao. Bai.
- Ta gaztaik eta, itten zenduen?
- Gazta bai. Gazta oso ona itten gendun.

- Zeiñek itten zun, amak?
- Ama zanak. Bai, oso gaztaya ona zan. Bai.
- Ta hue saltzen zenduen.
- Gaztaa saltzen gendun, bai. Asko ez zan izango, e? Etxien e jan ber izaten zan ta…
- Ardi-moztek eta, zuek itten zittuzuen?
- Ardi-moztek, bueenoo… aitta ona zan, aitta zana, jezuz, ardian lana. Baita neu’re, mutikozkor zamarra, aitta nahiko lan in ber izaten nun, heldu ardiyai, ta hankak lotzen lagundu ta. Drigi-draga.
- Bi lagunen artean mozten zenduten?
- Bakarrak, hankak lotu ta, tripa azpiyak garbitu ta… Oiñ, oiñ hori ere ez det itten. Oiñ, ekarri itten det ardimoztaillia.
- Ordun ez zan ba makinaik eta ezer egongo?
- Ez, ez, ez. Ardi-guaizak.
- Ardi-guaizakin?
- Bai.
- Ta […]?
- Saldu ta dirua hartzen zan e, ordun. Gaur ez due bate baliyo, baiña ordun, ordun gauzak gaur baiño geyago baliyo zun. Danan berra zenduan e? Arkumia gaur baiño diru geyo zan. Hamar kilo arkume gaur e tres kuarenta, dos kuarenta o hola eongo da. (…) Ta… E? Hirura bai? Dos kuarentan ta hola diela ta. Ordun e hamar kiloko arkumiakin hartzen zian milla bat duro e? Ta gaur e hoixe dao. Bizimouak ia ze gorako in dun, oin dala hogei urtetik honea.
- Ba ordun e, garai hartako garesti izango zan, baiño…
- Orduan arkumiakin, jo, arkumiakin dirua hartzen zan puxka bat. Bueno. Bai, gure ama zanak eta aitta zanak beti esan izan zeben, Axpeitira plaza eaman ezkero arkumia, merketxexeo izanda bada ere, zaldu. Bestela hurrungo astian, zea, hankak lotuta bi aldiz eta baldin badabill, mermau itten zula. Irabazi ezin da, miña.
- Ta gañea, atzea, arkumea hura hartu ta ekarri in ber da berriz e.
- Atzea ekarri. Hankak askau iten giñuzen e honuntzian beti e? Han Azpeitiyan ta hankak askau, ta ipiñi asto tortan, ta bueno, ba.
- Asi ke, bi zeatan lotuta eukitzea txarra?
- Bai, hombre. Ea atea kontuk geure hankak lotu bagiñun ze ingo genduken.

11. Soldadutza Burgosen

- **Erref**: ZES-040/015
- **Iraupena**: 0:03:30. **Hasi**: 00:21:58. **Bukatu**: 00:25:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:
Soldadutza Burgosen egin zuen 21 urterekin. Aita jubilatzen zela eta, 3 hilabete eginda libratu zen. Instrukzioak egiten zituen. Aizarna eta inguruko lagunak zituen. Behin "Cabo primero" batekin pasatako pasadizoa kontatzen du.

12. Lotuan dantza egitea bekatu

- **Erref**: ZES-040/016
- **Iraupena**: 0:02:56. **Hasi**: 00:25:28. **Bukatu**: 00:28:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Erromeria zalea zen eta toki askotara joaten zen. Lagunak auzokoak zituen. Endoia, Aittola, Madariaga, etab. ziren orduko erromeria-leku ezagunenak. Arratsaldez izaten zen erromeria eta goiz bukatu ohi zen. Luistarren kongregazioan egon zenean dantza lotua bekatutzat hartzen zuten. Erromerian txartel bat ordaindu behar izaten zuten. Zestoako ferian lau "jazzband" talde izaten ziren.

13. Maria Isabel Madariaga auzoan jaioa

- **Erref**: ZES-040/018
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:28:50. **Bukatu**: 00:31:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Maria Isabel Madariagan jaio zen, Benta-Txuri baserrian. Aita bertakoa zen eta ama ere auzokoa. Eskolan Madariagan ibili zen, apaiz etxean. Maistra erdaldunak izaten zituzten eta dotrina, berriz, apaiz eta katekistekin euskaraz ematen zuten. Adin ezberdinetako neska-mutilak batera joaten ziren. Bi liburu izaten zituzten.

14. Eskolako zigorrak

- **Erref**: ZES-040/019
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:31:35. **Bukatu**: 00:33:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:
Euskaraz hitzik entzunez gero zigortu egiten zituzten belauniko jarrita edo paretari begira. 14 urterekin Azkoitira joaten zen matematika ikastera eta bitartean ume bat zaintzen zuen. Irabazten zuen diruarekin ordaintzen zuen eskola partikularra.

15. Ia ordubeteko bidean oinez erosketetara

- **Erref**: ZES-040/020
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:33:42. **Bukatu**: 00:35:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
Maria Isabelek taberna bateko umeak zaintzen zituen eta izebaren etxean egiten zuen lo. Asteburuetan bakarrik joaten zen etxera. Baserrian ganadua zuten. Astoa hartuta joaten ziren erosketetara Azkoitira; ia ordubeteko bidea zuten etxetik kalera.

16. Elgoibarren neskame

- **Erref**: ZES-040/021
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:35:16. **Bukatu**: 00:35:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
7 anai-arrebatan hirugarrena zen Maria Isabel. 16 urterekin Elgoibarrera joan zen neskame, etxeko lanak egin eta ume bat zaintzen zuen.

17. Arrosarioa eta konfesatzea derrigorrezkoak

- **Erref**: ZES-040/023
- **Iraupena**: 0:03:28. **Hasi**: 00:36:05. **Bukatu**: 00:39:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Inguruko erromeria-lekuak izendatzen ditu. Aittolan ezagutu zuten elkar. Mezara joatea derrigorra izaten zuten garai hartan. Madariagan bi meza egoten ziren. Zestoan kanpotar ugari egoten zela eta ordu erdiero egoten zen meza. Konfesatzea derrigorra izaten zen, eta bikotea musukatzea, dantza egitea... dena zen bekatu. Etxean egunero errezatzen zuten arrosarioa iluntzean, afal aurretik. Ateetan gurutzeak jartzeko ohitura handia zegoen, tximista eta bestelako gaitzen kontra.

18. Ur bila errekara; etxearen garbiketa

- **Erref**: ZES-040/024
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:39:33. **Bukatu**: 00:42:38

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Umeak zirela errekara joaten ziren arropak garbitzera eta ur bila. Arropak eskuz garbitzen zituzten, lixiba egiten zuten lixiba ontzian. Etxeko zorua argizariz garbitzen zuten belauniko jarrita. Udaran menda-erratzarekin garbitzen zituzten gelak eta neguan txilar beltzarekin.

19. Lehenengo irratia

- **Erref**: ZES-040/025
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:42:38. **Bukatu**: 00:43:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:
Lehenengo irratia izan zutenekoa azaltzen du. Orduko irratsaioak aipatzen dituzte; erdaraz izaten ziren gehienak.

20. Zestoako bainuetxeko zerbitzari

- **Erref**: ZES-040/027
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:44:02. **Bukatu**: 00:46:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Isabel Zestoako Bainuetxean egon zen lanean, eta deskribatu egiten du. Zerbitzari eta taberna garbitzaile lanetan aritu zen. Nagusia zestoarra zen. Arratsaldeak libre izaten zituen eta iluntzerako bueltatzen zen. Bainuetxeko urak gibela eta giltzurruna garbitzen omen zituen.

21. Kubatar ugari bainuetxera

- **Erref**: ZES-040/029
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:46:17. **Bukatu**: 00:48:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
Isabelek bainuetxean hiru hilabete egin zituen eta 25.000 pezeta irabazi zituen. Emakume gehienak zestoarrak ziren. Kubatar ugari izaten zen bainuetxean.

22. Udan egunero pilota partidak eta musika

- **Erref**: ZES-040/030
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:48:17. **Bukatu**: 00:50:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- Aisia » Oporrak
- Aisia » Kirola » Pilota
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Udan egunero izaten ziren pilota partidak eta kalean musika taldeak egoten ziren. Zestoan beti izan zen bertsotarako zaletasuna. Manuel Olaizola Uztapide bertsolari ezaguna Ondarbasotik gertu bizi zen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-15

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com